

גליון 66

שבטי ישראל

תמוז תשפ"ו

בין החומות לבין המיצרים

הפינה
לצעירים

מתכון מוצלח
לבקלוואה

דמויות מופת
בעדות ישראל
הרה"ג חיים ב"ר יהודה
חובארה

בואו היכנסו לאתר מורשת הרמב"ם המתחדש!

באתר תוכלו
לעקוב אחרי
ארועים מגוונים,
הרצאות, וכנסים.
בנוסף תוכלו
למצוא עלוני פרשת
שבוע לילדים
ומבוגרים!
מחכים לכם!

בפתח הדברים

.....

קוראים יקרים, אנו שמחים להגיש בפניכם גיליון נוסף של עלון שבטי ישראל מבית מרכז מורשת הרמב"ם ועדות ישראל. גיליון מבית היוצר של המרכז המתחדש בעיר הקודש טבריה העוסק בימים אלו בהרחבת הפעילות ובמחקר אודות עדות ישראל השונות.

גיליונות עלון שבטי ישראל יעסקו בעזרת ה' בהיבטים שונים של תרבות, היסטוריה, הלכה ומחקר בעדות ישראל השונות.

ימים בין פה ובין שם
בין המצרים

לפתח
חומות העיר נבקעות

יום ועוד יום
דמעות
של אכזבה
של הבנה של מנוס

ורבי עקיבא
צוחק
יודע
שעוד ישובו בנים לגבולם

כאיש אחד ולב אחד למען בניין הבית

מנהל תוכן: עותניאל מנצור
עריכה: אביטל לוי
עיצוב: רבקי שאולזון

חודש תמוז - בין החומות לבין המצרים

שבירת הלוחות - "וישבר אותם תחת ההר"

מרכז חודש תמוז הוא צום שבעה עשר בתמוז. ביום זה אירעו חמישה דברים קשים לאבותינו, ובראשם שבירת הלוחות על ידי משה רבינו כשירד מן ההר וראה את העגל. היה זה רגע משבר רוחני עצום, שבו כמעט נותק הקשר בין העם לאלוקיו. הגמרא (תענית כח, ב) מתארת את גודל השבר, אך חז"ל מלמדים אותנו רעיון עמוק: "לוחות ושברי לוחות מונחים בארון". גם מתוך השבר, גם מתוך הטעות והחטא, התורה לא אבדה. השברים נשמרים בקודש הקודשים כדי ללמדנו שאין "יאוש, ומתוך ההריסה מתחילה הצמיחה מחדש. הרב יוסף דב סולובייצ'יק זצ"ל כתב שמושג האבילות על המקדש המתחילה בתמוז אינו רק זיכרון היסטורי של חורבן לבנים ואבנים, אלא הוא שיקוף של החורבן הרוחני הפנימי של האדם, והשאיפה העמוקה לבנות את הריסות הנפש.

קדושת החודש - "בין המצרים וימי הדין המתוח"

חודש תמוז הוא החודש הרביעי למניין החודשים מניסן, והוא פותח את תקופת הקיץ ואת ימי "בין המצרים" (הימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב). חז"ל דרשו על הפסוק: "כל רודפיה השיגוה בין המצרים" (איכה א, ג) – אלו הימים שבהם שולט דין מתוח, אך דווקא מתוך המיצר והחושך נולדת הזעקה האמיתית לתיקון ולקרבת אלוקים. המדרש (איכה רבה) מבאר: למה נבקעה העיר בתמוז? כדי לעורר את ישראל לתשובה, שכן הקדוש ברוך הוא ממתין לבניו שישובו אליו. ועל כך כתב רבנו בחיי בן אשר (ספר כד הקמח, ערך תענית): "חודש תמוז הוא חודש שבו צריך האדם לפשפש במעשיו, להסיר את הפירוד והשנאה, שכן בעוון שנאת חינם חרב בית קודשנו, ועל ידי אהבת חינם הוא ייבנה".

גם לפעמים החומה שמפרידה בינינו. הבקעת החומה מזכירה לנו שההגנות החיצוניות אינן מספיקות אם הלב פנימה חלול. הציפייה לישועה אינה רק לראות את ירושלים בנויה פיזית, אלא לראות את חומות הלב נפתחות זה לזה. הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל כותב שהצער על החורבן הוא ההוכחה הגדולה ביותר לכך שהקשר בין עם ישראל לארצו ולמקדשו הוא קשר חי וקיים. החורבן הוא זמני, אך הכיסופים והאהבה הם נצחיים.

תיקון הדיבור והשנאה - מצווה לדורות

חודש תמוז קורא לנו לחשוב מחדש על כוח הדיבור והקשר האנושי. חורבן ירושלים החל מהלשון הרע ומאובדן דרך ארץ. "שמור לשונך מרע" – אינו רק קו הלכתי יבש, אלא יסוד קיומנו כעם. כל יהודי, ובכל מצב, מחויב להרבות בימים אלו באהבת חנינם ובלימוד הלכות שמירת הלשון. חז"ל אמרו: "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". לא מדובר באבילות פסיבית ומדכאת – אלא במסירות נפש לתיקון העוונות שגרמו לחורבן, לתת לזולת מקום אמיתי בלב.

"שכינה בגלות" - הכיסופים לגאולה

ביחסי הקדוש ברוך הוא ועם ישראל בימי בין המצרים – יש אמת פסיכולוגית עמוקה. חז"ל מתארים את השכינה כמי שגלתה יחד עם בניה. גם בימי הריחוק והחורבן,

ימי בין המצרים ועבודת התיקון

ימי בין המצרים המתחילים ב"ז בתמוז אינם רק ימי עצב כרונולוגיים – הם מסע של בירור עצמי ותיקון המידות. אם חודש סיון היה חודש של קבלת התורה בשלמותה, חודש תמוז מעמיד אותנו למבחן: כיצד אנו מתמודדים עם משברים? כיצד אנו מתקנים את החומות הפרוצות של חיינו? המהר"ל מפראג (נצח ישראל) מסביר: החורבן הגיע מכיוון שהוסרה האחדות מישראל. ימי תמוז ואב הם הזמן שבו חומר החברה הישראלית צריך לעבור עיבוד מחדש – הסרת הקנאה, התחרות והשנאה, כדי שנהיה ראויים לבניין המחודש. המסר הנצחי: בניין אמיתי דורש הכרה בחסרון. אי אפשר לבנות קומה שנייה בלי לבדוק את היסודות. חודש תמוז תובע מאיתנו עבודה פנימית, עקבית, מדורגת וכנה של תיקון היחסים שבין אדם לחברו.

שבעה עשר בתמוז - חורבן החומה וציפייה לישועה

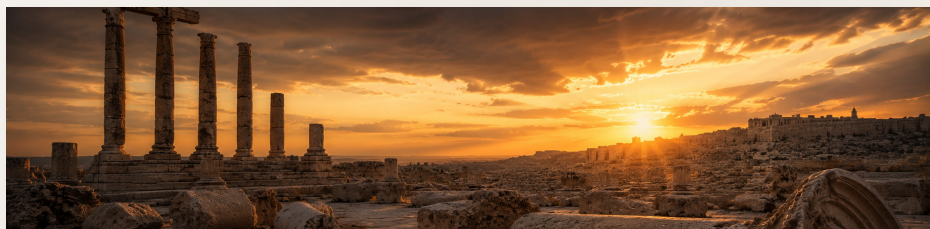
מעניין ששבעה עשר בתמוז, למרות היותו יום תענית וצער, טומן בחובו הבטחה גדולה לעתיד. הנביא זכריה מכנה אותו "צום הרביעי" ומנבא: "צום הרביעי... יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים". כיצד נהפך הצער לשמחה? נראה שיש כאן רעיון עמוק: ביום זה הובקעה חומת ירושלים. החומה שמגנה עלינו היא

נכשלתי ביחסי עם הסובבים אותי? וכיצד אני יכול לבנות, מתוך השברים, קומה חדשה ומפוארת יותר? הרב קוק פירש: בכל דור ישנו תפקיד מיוחד של "בניין מחורבן" – היכולת לראות את נקודות האור גם בתוך החושך הגדול ביותר של ימי בין המצרים, ולדעת שהנחמה והבניין תלויים במעשינו ממש עכשיו. יהי רצון שנזכה בחודש תמוז הבא עלינו לטובה להפוך את ימי המיצר לימי אורה, לבנות חומות של שלום, אהבה ואחוה, ולבשר על בניין ירושלים במהרה בימינו.

האהבה והקשר אינם נמחקים, אלא מקבלים מימד של געגוע וכמיהה. ההצלחה של ימי תמוז תלויה בכך שכל דור לא ישקע ביצר האשמה או ביחידות, אלא יחזור אל זכרון הבית הבנוי, יתעורר מתוך המיצר, ויזכור: "אף על פי שגלו, שכינה עימהם", והאור עתיד לחזור ולהאיר.

לסיום, "הפכתי אבלם לששון"

חודש תמוז מזמין כל אחד ואחת מאיתנו לשאלה אישית: אילו חומות פנימיות נפרצו אצלי השנה? היכן

מבחר מנהגי עדות לימי בין המצרים ותענית תמוז

בקיעת חומות ירושלים - הסיבה העיקרית היא הזיכרון ההיסטורי הכואב של פריצת חומות ירושלים על ידי האוייבים בתקופת בית שני (ובימי בית ראשון בתשעה בתמוז). כאשר אנו ממעטים בשמחה, נמנעים משמיעת מוזיקה חגיגית ומעריכת מסיבות, אנו מכניסים

מנהג הזיכרון והאבילות על החורבן בימי בין המצרים

מנהג שהשתרש בכל קהילות ישראל החל מחודש תמוז (מיום שבעה עשר בו), הוא נהיגת מנהגי אבילות ומיעוט שמחה. שתי סיבות עיקריות למנהג זה:

בבניינה העתידי.

מנהג סעודת הרחמים והתענית בי"ז בתמוז

מנהג עתיק וקדוש בשבעה עשר בתמוז הוא קביעת יום תענית וצום מהבוקר ועד צאת הכוכבים. יש מספר הסברים למהות התענית ולמנהגיה בקהילות השונות:

שבירת הלוחות - הצום מזכיר לנו את היום שבו שיבר משה רבינו את הלוחות הראשונות כעונש על חטא העגל. אנו צמים כדי לעורר את הנפש לתשובה על שהחלפנו לפעמים את ערכי הנצח בעגלי זהב מודרניים.

ביטול קרבן התמיד - ביום זה, בתקופת המצור על ירושלים, בטל קרבן התמיד בבית המקדש משום שלא ניתן היה להשיג כבשים להקרבה. הצום מחליף את הקרבן, כדברי חז"ל שהתמעטות חלבו ודמו של האדם בצום נחשבת לו כקרבן על גבי המזבח.

תיקון הדיבור והחומות - יום הצום מוקדש בקהילות רבות ללימוד הלכות שמירת הלשון, מתוך הבנה שהחומות הפיזיות של ירושלים נפרצו רק לאחר שהחומות הרוחניות של הגנת הלשון והשמירה מקנאה ומלשון הרע נפרצו בינינו.

אל תוך חיי היום-יום שלנו את זכר השבר הגדול ואת הכאב על ריחוק השכינה וצער הגלות.

תיקון עוון שנאת חנים - ימים אלו נקבעו לימי התבוננות חברתית. מכיוון שבית המקדש חרב בעוון שנאת חנים, מנהגי האבילות הקהילתיים מזכירים לנו את הצורך החיוני בחיבור, בווייתור ובביצור חומות האהבה והאחוזה בתוך עם ישראל, כדי להיות ראויים לבניינו מחדש.

קריאת פרקי "תיקון חצות" והקינות

במהלך ימי בין המצרים המתחילים בחודש תמוז, נהגו קהילות רבות (ובמיוחד בעדות המזרח ויוצאי תימן) להקפיד ביתר שאת על קריאת "תיקון חצות" או אמירת קינות מיוחדות בשעות הצהריים או הלילה, המבכות את חורבן בית המקדש וגלות השכינה. זמן זה מוקדש לעורר את הלבבות לתשובה. הסיבה העמוקה לכך היא שעל ידי ההשתתפות בצער השכינה והחורבן, אדם מסיר מעצמו את האדישות לגורלו הרוחני של העם. בחודש תמוז, כולנו נקראים לפתוח את הלב, להרגיש את החיסרון של בית ד', ולדעת שכל מי שמתאבל על ירושלים בפנימיותו - זוכה ומבטיח את חלקו

פינת ההלכה

לקט הלכות ומנהגים לחודש תמוז וימי בין המצרים

מתוך ילקוט יוסף, קיצור שולחן ערוך
מפסקי מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל

מלהתחתן (ספרדים מקלים לערוך חתונות עד ראש חודש אב, אך אשכנזים מחמירים מ-י"ז בתמוז). כמו כן, נמנעים מלהסתפר ולהתגלח בימים אלו. הנוהגים לפי מנהג האשכנזים מחמירים בתספורת החל מ-י"ז בתמוז, והספרדים מחמירים בכך רק בשבוע שחל בו תשעה באב.

3. שמיעת מוזיקה ושהחינו - בימי בין המצרים נמנעים משמיעת מוזיקה משמחת וריקודים. כמו כן, נהגו שלא לברך ברכת "שהחינו" על פרי חדש או בגד חדש בימים אלו, כדי שלא לומר "שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" על ימים המועדים לפורענות. בשבתות של בין המצרים מותר לברך "שהחינו".

4. זהירות מסכנה - מכיוון שימים אלו מוגדרים כימי דין, כתבו הפוסקים שיש להימנע בהם מלהיכנס למצבי סכנה מיותרים, כגון טיולים מסוכנים, רחצה במקומות ללא מציל וכדומה, שכן יש להרבות בשמירה ובזהירות יתרה בימים אלו.

א. הלכות ומנהגים לימי בין המצרים ושבעה עשר בתמוז

ימי בין המצרים (מ-י"ז בתמוז ועד ת"ש באב) הם ימים שבהם עם ישראל נוהג מנהגי אבילות על חורבן בתי המקדש. במהלך הדורות נקבעו סייגים והלכות שמטרתם לעורר את הלב לצער החורבן ולתשובה. להלן לקט הלכות ומנהגים מרכזיים לחודש זה:

1. הצום בשבעה עשר בתמוז - יום י"ז בתמוז נקבע כתענית ציבור משום שאירעו בו חמישה דברים רעים: נשתברו הלוחות, בטל קרבן התמיד, הובקעה העיר, שרף אפוסטמוס את התורה והועמד צלם בהיכל. הצום מתחיל מעלות השחר ועד צאת הכוכבים. חולים, נשים בהריון ומניקות פטורות מהצום (ויש להתייעץ עם רב במקרה של קושי). בצום זה מותר לרחוץ ולנעול נעלי עור, שלא כמו ביום כיפור ותשעה באב.

2. מיעוט שמחה ותספורת - החל מיום שבעה עשר בתמוז נמנעים

הליכות ומנהגים

הבית התימני - מאכלים: מיני עוגיות ומאפים

כער-כעכים - מערבבים עם קמח חיטים שמן, ביצים, סוכר, גרעיני קצח, ומעט מאוד יין, לשים את הבצק היטב עד שכל התערובת נספגת. חותכים את הבצק לכעכים (ביגלה) קטנים ומניחים אותם למנוחת התפחה על גבי דפים, מורחים עליהם חלמון של ביצה. מחממים את התנור לחום בינוני ומדביקים את הכעכים בקיר התנור משנאפו יפה שולפים אותם החוצה.

קורם - עוגת לחם עגולה וקשה. מעבדים את הבצק כפי שנעשה בכעכים אך ללא ביצים. מוסיפים יותר מים עד שהבצק נעשה סמיך יותר ומשהים את הבצק להחמצה. לאחר פרק זמן קורצים ביד חתיכות בצק גדולות, מעגלים אותם, מורחים את המעטפת החיצונית של הכדור בחלמון של ביצה ואופים בתנור באש חלשה עד שהבצק מאדים מהחום של האש. מוציאים, מקררים ומניחים לעוגת הלחם להתייבש ולהתקשות באוויר.

רוקאק - מעין לחוח הנעשה מקמח חיטים. מוסיפים הרבה מים עד שהבצק נעשה דליל ונוזלי ומשהים אותו עד שיחמיץ. בינתיים מניחים תבנית חימר על גבי התנור ומסיקים לחום גבוה, מורחים את התבנית בשמן ויוצקים את הבצק הנוזלי דרך כלי העשוי מדלעת וצורתו כעין משפך אל תוך התבנית החמה בתנועות סיבוביות עד שהתבנית מצופה בשכבת בצק דליל דקה ומיד סותמים באצבע את זרבובית הכלי ממנה נמזג הבצק. פני הבצק נעשים מחוררים בגלל חמיצותו וכך מתקבל תוך זמן קצר מאפה לחוח. יש שטייבו ושיפרו את המאפה באמצעות יציקת שמן על פני 'המחבת' בסמוך ליציקת הבצק ובתוספת שבירת ביצה טרופה על פני הבצק האפוי שנספגה אל תוך החורים שבמאפה.

לחוח - העשוי מקמח דורה, כמו ברוקאק גם כאן אופן ההכנה דומה רק ההשהיה היא ארוכה יותר כארבע שעות להחמצה ולאחר מכן מעבירים את הבצק הדליל דרך מטחנת ריחיים קטנה שם מוזרם הבצק הנוזלי דרך תעלה המחורצת באבן התחתונה לתוך כלי קיבול. ריחיים מיוחדים אלה המורכבים מאבן עליונה (ריכב) ומאבן תחתונה (שיכב) מחורצת, נקראים 'מרהא' ולפיכך הבצק העובר דרכה נגזר שמו משם זה והוא נקרא 'רהי' וגם פעולתה של האישה הטוחנת נגזרת משם זה. לאחר מכן משהים את הבצק ה'טחון' עד כדי החמצה והתפחה ויוצקים אותו למחבת המרחשת כפי שנעשה

ברוקאק.בדרך כלל מאפה זה נעשה לכבוד שבת ולפיכך בעלי הרמז מצאו ללחוח פסוק נרמז מספר יחזקאל י"ח, ל"א וגם מפרק ל"ו פס' כ"ו: "לב חדש ורוח חדשה" ראשי תיבות 'לחוח' סימן ורמז לכך שרוח השבת מתקרבת וקריבה.

כ'וויץ - לחוחה כפולה,נעשה מבצק דליל של דורה כמו בקודם אלא שעתה היציקה למחבת המרחשת היא בכמות קטנה יותר ובצורת עיגולים קטנים מעין 'פנקייק' לאחר מכן הופכים אותם אחת על גבי השנייה והן נדבקות כך שמקבלים מאפה עבה יותר.

ג'ליטה - לחוח עבה במיוחד,אופן הכנתה בדיוק כמו של הלחוח הרגיל רק שביציקה לתוך המחבת שופכים כמות גדולה בעובי של כ 20 ס"מ ומשהים ארוכות על אש נמוכה במיוחד.

זלאבייא - לביבות,בצק דליל במקצת העשוי מקמח חיטים.מחממים מחבת העשוי מאבן שיש ויוצקים לתוכו שמן בגובה ס"מ בערך,קורצים ביד חתיכה של בצק ומניחים בתוך השמן הרוחת עד שהבצק מאדים ומשחים,הופכים לצד השני כדי שגם צד זה יקבל צבע יפה.יש שאוהבים לאכול זאת עם תוספת של מתוק כגון דבש או סוכר ויש שהעדיפו לאכול זאת כפי שהוא או בתוספת מתבל חריף כלשהו.

היסטוריית יהודי תימן

מאת: דוד חוברי

(כל פרקי ההיסטוריה במדור זה נלקחים מכתביהם של חוקרי תימן בדורות האחרונים)

יציאת אנשים לעבודה מאחר והתימנים כבר הוכיחו עצמם כחרוצים ויצרניים. הוא המליץ להקצות את כספי הסיוע לדיוור, רתם את עיתונו לצורך מימושה של המטרה החשובה והתמיד בפרסומיו אודות החשיבות למתן סיוע כספי לתימנים. ואכן נדבנים יהודים בארץ ובגולה נענו לאתגר והפנו את תרומותיהם למימושה של מטרה זו. חברת 'עזרת נידחים' קיבצה בשיטתיות כספים, שהתחלקו למתן סיוע במישורים הבאים:

(א) עזרה בתשלום שכירות ומציאת פתרונות דיוור למתקשים.

(ב) חלוקת פחם בחורף לחימום הבית.

(ג) אספקת מצות, בשר ויין לפסח ואספקת מצרכי מזון בסיסיים בחגים.

(ד) לימוד מלאכה ועזרה במציאת מקורות פרנסה לבעלי משפחות ולבודדים.

(ה) הפניית בקשות מיוחדות לגבירים ועשירים יהודים בארץ ובחו"ל למשלוח תרומות נכבדות על מנת לבנות בתים לתימנים.

(ו) מתן תמיכה זמנית והלוואות לנזקקים. ואכן בשנת 1885 הוקם כפר השילוח ובשנת 1886 הוקמה שכונת משכנות ישראל. בכל אלו היו כשלושים דירות בלבד לעומת 400 נפש בכלל שייחלו לפתרון בעיית הדיוור, כך שרק מיעוט קטן מהעולים זכה להתיישב בשילוח ובבתי גורל שבמשכנות ישראל.

אין ספק כי העוני של התימנים בירושלים היה חלק בלתי נפרד מהעוני הכללי של שאר בני העדות השונות אך בעוד שלאחרים היו מקורות תמיכה מסודרים באמצעות ה'כוללים' של האשכנזים והספרדים הרי

היסטוריה (כל פרקי ההיסטוריה במדור זה נלקחים מכתביהם של חוקרי תימן בדורות האחרונים)

גלי העלייה מתימן בין השנים 1881-1914 (מתוך: בת ציון עראקי קלורמן, יהודי תימן, כרך ג' עמ' 210-232)

בשנת 1883 במלאת 100 שנים להולדתו של השר משה מונטיפיורי הוקמה מעין עמותה שנקראה אז "עזרת נדחים לתפארת משה ויהודית" ביוזמתו של ר"ד פרומקין עורך עיתון 'החבצלת' וזאת לשם עידוד היהודים לצאת לעבודה יצרנית ולהרחיקם מהמיסיונרים הנוצרים או 'האוונגליסטים' שתרמו להם כספי סיוע. אגודה זו הודיעה על מטרתה 'לעזור כפי כוחה לכל עניי אחינו בירושלים בלימוד מלאכה לצעירים ובסיפוק עבודה או פרנסה למבוגרים, למען יחיו מיגיע כפיהם'. הסתבר שהסיוע לעניי ירושלים בכלל וליהודי תימן בפרט היה גדול מאוד. הרב מסעוד, ממנהיגי הקהילה התימנית דאז, הידק את קשריו עם מר פרומקין ופעילותו הציבורית החלה עוד בטרם הגיעו לארץ. הוא יצא לשליחות מטעם הקהילה התימנית עוד מצנעא לקושטא על מנת לבקש סיוע. פרומקין מצידו פרסם את דבר שליחותו בעיתונו. בהגיעו של מר מסעוד לארץ ב 1881 הוא חידש את קשריו עם מר פרומקין. רק בשנת 1884 לאחר הפעלת לחצים גדולים הוחלט ע"י פרומקין ועל דעת חברי 'עזרת נידחים' להקצות משאבי סיוע רציניים לתימנים מאחר ומצבם היה בכי רע וחלקם אף התגוררו במערות, דבר שגרם לאחוזי תמותה גבוהים בקרבם. הדבר גם התאים לתפיסת עולמו של פרומקין שעודד

נשלחה לתימן כבר בשנת 1885. אחריו הודפסו ה"תאג" (כתר תורה) במסורת הטעמים של בני תימן עם תרגומי אונקלוס ורס"ג בערבית יהודית. בנוסף הודפס סידור ה'תכלאל' לכל ימות השנה על פי הנוסח הבלאדי. לכל אלה היתה דרישה גבוהה מאוד אצל יהודי תימן שעד אז השתמשו בעיקר בכתבי יד שהיו יקרי המציאות. אחד מהשליחים החשובים שמילאו תפקיד זה היה ר' אברהם בן חיים נדאף ממנהיגי הקהילה היהודית בירושלים ומעסקניה הציבוריים החשובים ביותר אז.

במקביל ליציאת היהודים מצנעא נמשכה העלייה לא"י גם ממקומות אחרים במרכז תימן. בחודש מרץ 1888 הגיעה לירושלם שיירה גדולה בת ארבעים משפחות (כ-200 נפש). אלו הגיעו מכפרים ועיירות שמזרח ומצפון לצנעא במרחק של יום הליכה משם. כמובן שקצב העלייה זרימתה מתימן הושפעו במידה רבה מהידיעות שזרמו אודות קליטתם של יהודי תימן בירושלים. הידיעות החיוביות והקשרים בין בני המשפחות מירושלים לתימן עודדו את היהודים לעזוב הכל ולהגר לא"י.

אומנם היהודים לא זרמו באלפיהם, אך בהתחשב בנסיבות ההיסטוריות של תהליך ההתיישבות היהודית בארץ ישראל במאה ה-19 בכלל ובתנאי החיים המורכבים והבלתי פשוטים בפרט, הרי שביחס למספרם הכולל של יהודי תימן תרומתה של עליה זו הייתה חשובה מאוד להתיישבות היהודית בא"י דאז. למעשה זרם העולים לא פסק עד פרוץ מלחמת העולם הראשונה ב-1914.

בין השנים 1906 עד 1914 התעוררה גם יהדות צפון תימן וזרמה לארץ. על תרומתה של עליית קבוצה זו בגיליון הבא.

שבני תימן לא זכו לכך. בהדרגה התבססו עולי תימן בירושלים. הם לא בחלו בשום עבודה מזדמנת. הנשים נאלצו לצאת ולעבוד בבתי הוותיקים במשק בית והגברים השתלבו היטב בעבודות הבניין בשכונות החדשות שהלכו ונבנו עם היציאה מן החומות. בסוף שנות השמונים של המאה ה-19 רובם כבר עבדו והתפרנסו בכבוד מינימלי ויצאו ממעגל העוני. בשנות התשעים מצבם השתפר להפליא ורובם הצליחו אף לשפר את תנאי מגוריהם.

מלבד ההתיישבות בירושלים חלק קטן מהעולים החליט להישאר ביפו לשם הגיעו בראשונה מתימן בדרך הים, מאחר ושם מצאו מקורות פרנסה מזדמנים. מתיישבים אלו השתקעו בשכונת 'מחנה יוסף' (בתוך כרם התימנים) ומאוחר יותר בשנת 1903 הוקמה על ידם שכונת 'מחנה יהודה'. הם התפרנסו בעיקר מתפירה וסריגה, מחרושת עץ ומתכת (נגרים ונפחים), מעבודה בבניין, מאספקת צרכי מזון ובעבודות שירות בבתי הוותיקים. במלאכה זו השתתפו נשים וילדות קטנות כך שכולם התגייסו לפרנסת המשפחה.

בשנת 1905 נמנו ביפו 113 משרתות במשק בית, כארבעים אחוז מהן תימניות. במפקד אוכלוסין שנערך בשנת 1905 ביפו, על ידי התורכים ששלטו בארץ נמנו כ-5000 יהודים ומתוכם כ-240 נפש תימנים.

עולי תימן בירושלים וביפו שמרו על קשרים הדוקים עם היהודים בתימן. הם שלחו להם מכתבים שתיארו את החיים בארץ ומספר שליחים אף יצאו מירושלים לתימן לאיסוף כספי סיוע. שליחים אלה לקחו עימם ספרי קודש רבים שיצאו מתחת מכבש הדפוס שהיה מפותח מאוד בארץ. הספר הראשון שהודפס היה מדרש 'חמדת ימים' של ר' שלום שבזי וכל המהדורה המודפסת

דמויות מופת בעדות ישראל

מאת: דוד חוברי

חכמים בני המאה ה-19-20

שימש כראש בית מדרשו. בארץ עמדו על כשרונותיו והוא מונה לחבר בית הדין הרבני ברחובות ובבאר שבע. עמד בראש ישיבת "ענף חיים" בירושלים, ועד היום קיים בית הכנסת במקום על שמו. הלך לעולמו והוא רק בן שישים שנה.

הרה"ג חיים ב"ר יהודה חובארה - נולד בשנת 1902 בצנעא. עלה לארץ בשנת 1942 ונפטר בירושלים בשנת 1962. נמנה על תלמידיו המובהקים של הרב יחיא יצחק הלוי, רבה הראשי של תימן עד 1932. בזכות כשרונו, חריפות שכלו ותכונותיו הייחודיות

יחד שבטי ישראל

סיפורי עליה אותנטיים

בחודש תמוז אהבה סבתא רבקה להכין מרק ירקות שורש פשוט עם גריסים - כזה שמתחיל בירקות בסיסיים שנרכשו מהרוכל בשוק בקרקוב שלפני המלחמה, כזה שמסמל את המיעוט והצניעות של ימי בין המצרים, ומחכה על פתילייה קטנה, עטוף בריח ביתי חם שמזכיר שגם בתוך הצער יש נחמה.

כשהגיעה לישראל ב-1949, ידיה ריקות וליבה כבד, היא לא הביאה הרבה. שמלה אחת. תמונה אחת. והיכולת לשמור על רוח המשפחה גם בימי התעניות והזיכרון, שמורה היטב בזיכרון - כי חומות לבנים אפשר להרוס, אבל מסורת ואמונה, אותן לא לוקחים ממך.

בניה ובנותיה גדלו בשכונת התקווה. הם למדו עברית, שינו את שמותיהם, התאמצו להיות "ישראלים". אבל בכל ערב של ימי בין המצרים, כשהיו יושבים יחד סביב השולחן הצנוע, ומדברים על החומות שנבקעו ועל הצורך לאהוב זה את זה - פתאום כולם שתקו רגע. לא שתיקה של ייאוש. שתיקה של הזדהות ובניין.

הנכדה מיכל, שנולדה כבר בתל אביב ומעולם לא ראתה את קרקוב אפילו בתמונה, שאלה פעם: "סבתא, למה דווקא בימים האלו, כשהכל נראה קצת עצוב בחוץ, המפגש שלנו בבית מרגיש מחובר וחזק יותר מכל זמן אחר?" סבתא רבקה חשבה רגע, ואמרה: "כי הצער המשותף מזכיר לנו מי אנחנו. הוא זוכר את הבית שאיבדנו, ומחייב אותנו לבנות את הבית הפנימי שלנו כאן."

מיכל לא הבינה אז. אך היא הבינה עשרים שנה אחר כך, כשעמדה היא עצמה במטבח שלה בירושלים המשוקמת, בימי חודש תמוז החמים, מכינה את אותה ארוחה פשוטה למשפחתה ומביטה מחלון ביתה אל חומות העיר העתיקה. היא גילתה שהידיים יודעות מה לעשות, והלב יודע כיצד להפוך את זכר החורבן לכוח של בנייה, אהבה וחיבור אמיתי בין הדורות.

אהבת הדסה / ר' שלום שבזי

זמן שרידינו וכל הנסגלים

מכוס ישועות אשמחה ואזמרה
אוציא לכל סודי ואשיב שואלים

ישם טוב למשכילים בדעת ישרה
פי הם עלי יצרם בודאי מושלים

תאות לבכם לעשות טוב גברה
יעלו לגן עדן וחיים נוחלים

אהבת יחידתי לטוב אל נהרה
ברוך שהוא נותן שכר כל פועלים

שלום כנהר לעדתי ינהרה
זקן וגם בחור וכל העוללים

אנא

אהבת הדסה על לבבי נקשרה
ואני בתוך גולה פעמי צוללים

לו יש רשות לי אעלה אתחברה
תוך שערי ציון אשר הם נהללים

שחרית וערבית בת נדיבים אזכרה
לבי ורעיוני בחשק נבהלים

בנעים זמירות מגודד אתעוררה
ואני ורעיתי ברנה צוחלים

בינו עדת קדש בשירה חברה
חתן והפלה בהפה נכללים

זה יום שמחות לאימה יקרה
פי היא ודודה חן וחסד גומלים

יחדו עלי שלחן וכוס דודי קרא

להאזנה לפיוט
בנעימה סרקו
את הקוד:

פינת המתכונים

בקלאווה

מתוך אתר 10 דקות

מצרכים:

10 דפי פילו

תצרוכת מילוי:

250 גרם תצרוכת אגוזים טהורים טחונים;
אגוזי מלך, פיסטוקים, שקדים, קליו, פקאן
(2.5 כוסות)

כפית לטובה אבקת קינמון

4 כפות דבש או מייפל

סירופ:

כוס (240 מ"ל) מים

2/3 כוס (130 ג') סוכר

* 50 גרם פיסטוקים או אגוזי מלך טחונים
גם (בלול כוס)

הכנת צומת אינרב אפויב:

מחומרים תנור מראש ל-180 מעלות

מזרובבים בקצרות: אגוזים, קינמון ודבש (או מייפל).

מברילים דף פילו בלחץ (ניתן לברשתים בתרסיס לחץ). מילוי ומדיקות דף פילו נמשך לעם את מברילים בלחץ.
מניחים חמישית מתצרוכת הפילוי לאורך צד אחד של הדף וממלאים אסיג. חוצצים על הפדוולב עם דפי הפילו
בנוספים עד למתקבלים 5 סיגים ארוכים.

מסדרים את הסיגים בתבנית מרובדת בנייר אפויב. חותכים אריבוצים או מאבנים קטנים ומורחים את החלק הפדוולב
בלחץ. מנימים אתרני החם ואופים במשך 30 דקות עד להפצה יפה.

בנימים מנימים את הסירופ: מחומים בסיר קטן כוס מים עם כוס סוכר עד להסוכר נמס (אל אבובב). מנימים אל
ביונות-מיובד ומשלים במשך 10 דקות מסייגים משל ומצננים.

לופכים את הסירופ על הבקלאווה החומה מיד לפני יוצאת מתנור (לא חייב אלסוף את כל הסירופ), מפצצים מילוי
פיסטוקים או אגוזים.

הפינה לצעירים

תפוזרת לחודש תמוז

ל	מ	ת	ו	מ	ו	ח	ת
ו	ת	י	נ	ע	ת	צ	מ
ח	ת	ו	ל	ג	ו	צ	ו
ו	מ	ב	ה	מ	נ	מ	ז
ת	נ	מ	צ	ש	ד	ק	מ
מ	ה	ב	ה	א	נ	מ	צ
נ	מ	צ	ה	נ	י	כ	ש
ה	מ	י	ל	ש	ו	ר	י

תמוז / חומות / לוחות / צום / תענית / ירושלים
מקדש / שכינה / גלות / אהבה

אומנות בסריקה

לצפייה בסרטון
הסבר ליצירת דגם
בית מקדש סרקו
את הקוד

כאיש אחד בלב אחד תתקנים את החומות

צם ישראל צומד בימי חודש תמוז ועם
בהסכארה שלו. אנו נכבדים ביום שבהם
החומות של ירושלים נפרצו בגלל החומות שבין
אדם אחר היו חלשות. הציץ מלמדים אותנו
שכית המקדש חרה בגלל שנאת חינוך, והוא
יבנה מחדש רק בכבות אהבת חינוך.
מה זה אומר לתקן את החומות ולהיות בלב
אחד? זה אומר לבנות גשרים בקתים חומות
שעבריות. בחיים הרגילים שלנו, לפעמים
תל מאוד להתנכח, להתקוט, או להתרחק ממי
שקצת שונה מאיתנו. איתנו שוכנים שמתת
אהבדים, כולנו שייכים לאותו העם וכולנו לב
אחד גדול.

נכח להשווה מה היה קורה אם רק ליום אחד,
נהייה שאיתנו שוררים על השלום שלנו רק
למילים טובות. לא אורחים שום דבר מעליה, לא
כוכבים, אלא רק מתפשטים איך לצורה, לפרגן
ולחייך למי שצריך.
אז כולנו ננסה, החל מהיום, לבחור חדר או
בן משפחה, ולעשות עבורו מעשה טוב קטן בלי
שהוא יבטע. צם חומות של אהבה ואחוזה -
שום דבר בולט לא יוכל לעבור אותנו, ונכבד
בראות את ירושלים שמה ומאחדת!

הפינה הזו היא בשבילכם,
ואני רוצים שתכתבו לנו על
מה מעניין אתכם שנכתוב כאן
בעלונים הבאים. אתם יותר
ממוזמנים לכתוב לנו למייל:
edotlyeladim@gmail.com